

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

Proletari din toate țările, uniți-vă!

SPIRIT REVOLUȚIONAR

Cuvântarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la adunarea solemnă organizată cu prilejul aniversării a 55 de ani de la înființarea partidului rămâne ca un eveniment și cuprinzător document de o indiscutabilă valoare teoretică și practică pentru însuși modul de a aborda și privi istoria, cu toată încălțarea sa de semnificații. Drumul eroic, de adevărată epocă națională, prin care istoria partidului și a țării se împletește atât de strâns în epoca modernă a luptei pentru afirmarea drepturilor și libertăților noastre fundamentale are, așa cum s-a subliniat, nemulțumiri și rădăcini adânci, nepieritoare în existența milenară a țării și urca victorios către culmile de azi ale înfăptuirilor socialiste cu vigoarea și conștiința insuflată de partid, centrul vital al întregii națiuni. Sînt reliefele în această cuvîntare momentele hotărîtoare ale făturii destinului nostru politic și social, în configurația sa care a dat azi cea mai profundă identitate națională.

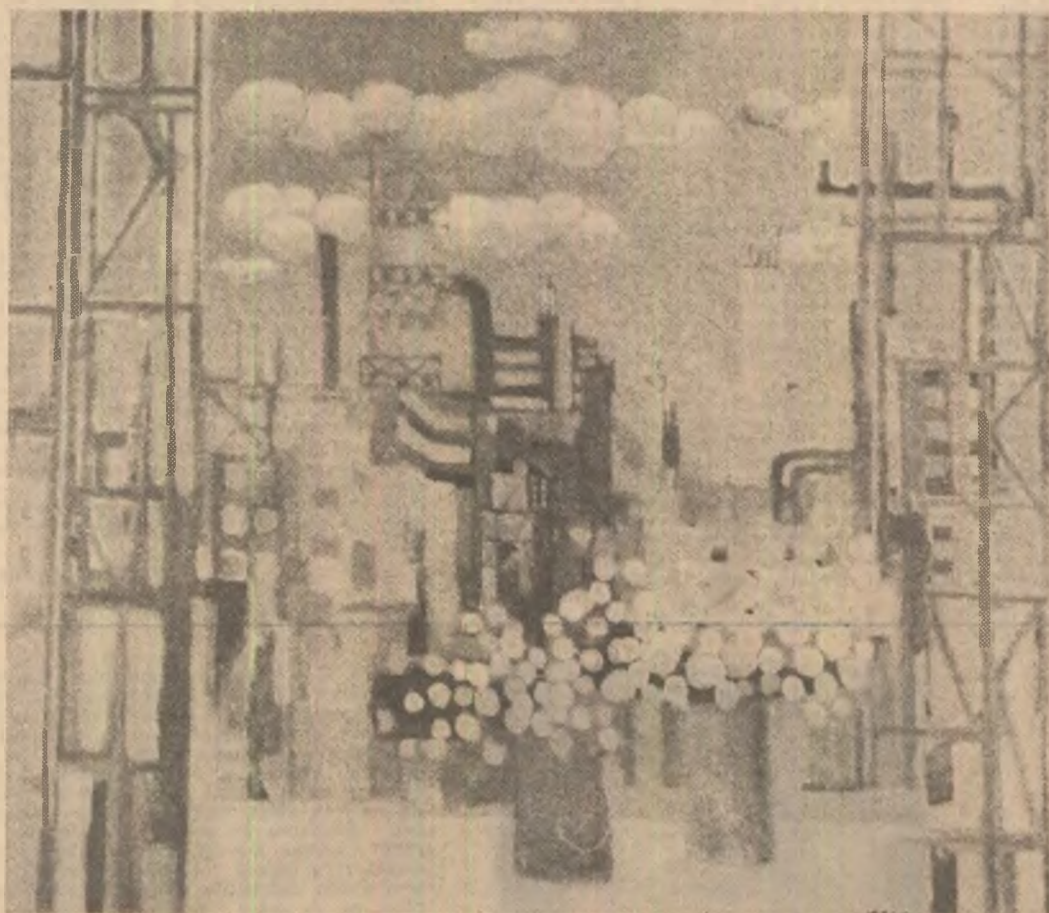
noastre cerințe și posibilități figurate nu numai ca dezlăsat, ca perspectivă, ci și ca actualitate a oricărui demers creator. Drumul acesta spre viitorul cert și măreț al propriei noastre identități începe odată cu murele act inaugural care a fost Congresul al IX-lea al P.C.R. și a primit teacă pe treapta confirmării de natură să-l ridică și mai sus, mereu, și să-l ateste ca singurul — rapid și esențial — pentru a transforma opțiunea socialismului într-o realitate de netăgăduit.

România se prezintă în plenitudinea forței și vocației sale creatoare în toate domeniile existenței. De orientările și programul politicii partidului sînt legate prin cauză și scop toate marile acțiuni ale industriei, agriculturii, muncitorilor progresului și civilizației, sub semnul cărora s-a ridicat spre noi cote de înălțime întreaga geografie a țării. De orientările și programul politicii partidului sînt legate toate schimbările revoluționare produse în condiția umană și socială, noua fiziologie a clasei muncitoare, a tinerimii, a intelectualității. Unitatea nouă a partidului, act fauritor asemănat actor și actor cîtorii, este de asemenea una din operele acestei politici. Democrația socialistă muncitorească revoluționară, în fundamentarea și exercitarea căreia un rol precumpănitor l-a avut și el secretarul general al partidului, ține în același chip de doctrina, de ideologie și practica partidului, în consens cu dezvoltarea continuă, armonioasă, a țării, a oamenilor și instituțiilor, a vieții în ansamblul înfăptuirii idealurilor și aspirațiilor sale. În acest fel, partidul — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — reprezintă astăzi centrul vital al întregii națiuni, al este conștiința revoluționară a poporului nostru, de la care radiază energiile creatoare ale întregii națiuni și care luminează calea spre înaltele piscuri ale civilizației comuniste.

Accastă perspectivă a format și formează pulsul și dinamica întregii societăți. Spiritul revoluționar care în esența sa este expresia de constință a participării și angajării, acest nepierăzibil izvor de convingeri și îndemnuri care privesc mersul și felul de a fi al țării, în toată bogăția și zestrea ei de frumusețe. Spiritul revoluționar ca energie de natură morală și socială, dar și ca apartenență, ca angajare față de idealuri, față de soarta înfăptuirii lor și, în consecință, situarea în chiar miezul acestui proces, în inima realității. Fapt cu atât mai important în noua etapă cu cit drumul ascendent este și mai amplu iar obiectivele stabile sînt hotărîtoare. Sîntem în plină ascensiune spre înaltele culmi ale civilizației comunistului. „Așa cum am mai spus și în alte împrejurări — sublinia secretarul general al partidului — nu este și nu va fi un drum ușor, vom avea multe greutăți de învins”. Așa cum odinioară au fost străbătute experiențe necunoscute și s-au obținut victorii de seamă care alcătuiesc platforma lansării noastre permanente spre viitor, tot astfel sentimentul victoriei de mine înțeză puternic și el alcătuiește una din valențele spiritului revoluționar.

în protecția anilor nouăzeci și a sfîrșitului de mileniu, România apare pe noi trepte de înălțime urmarea a hotărîrilor și obiectivelor stabilite de cel de-al XIII-lea Congres al partidului. Emblemele unei calități noi a muncii și vieții, a gândirii și acțiunii revoluționare, în consens cu propriile

în multitudinea de teze și principii reafirmate și dezvoltate de secretarul general al partidului în cuvîntarea prilejuită de aniversarea actului fauritor de

Octavian Vișan: „Fereastra”

Un poet al socialismului

Un adevăr care se impune a fi rostit tot mai mult în legătură cu scrierile lui Emil Isac este acela că el este, înainte de toate, produsul unei formații de gazetar. Totul este contaminat, subordonat cu vehemență acestei structuri esențialmente bătăușe, nonconformiste, tradusă practic printr-o disponibilitate imensă și o adăziune imediată, dezinvoltă, la fluctuațiile de temperatură ale mișcărilor social-politice ale timpului său. Invsul debutul său în literatură a avut loc sub semnul acestei duble înzestrări, activitatea sa fiind împărțită cu egală dăruire între poezie și publicistică, și căruia i-a rămas la fel de credincios de-a lungul anilor, după cum o adevărate volumule sale de versuri sau colecțiile de articole precum cele intitulate *Artașule*, *Ardealuie bătrîn* (1916), *Cartea unui om* (1925) și *Noțiile mele* (1926). Dar între prestația sa pe acest tărîm și contribuția colorată a scriitorii transilvăneni din generația sa, fa. Al. Ciurea, Octavian Goga și Ion Agăbiceanu, este, o anumită deosebire care se impune a fi precizată încă de la început. Emil Isac este primul scriitor transilvănean care se așază explicit pe pozițiile de clasă ale proletarietului, primul scriitor ardelean membru al unui partid muncitoresc. În timp ce confrății săi sînt legați de interesele politice și sociale ale tărîmii și ale burgheziei intelectuale democratice, mișcînd în cadrul Partidului Național Român, Emil Isac este scriitorul care prezintă forța și vigoarea luptelor proletare, exprimîndu-și atașamentul față de cauza muncitorilor de fabrică, al cărui cîntăreț devine, după cum putem constata din poezia *Sirena fabricii*: „Fum gros se-nalță-n cer / Sirena fabricii sună / Oameni palizi de visul nevistat / La poartă se adună...”

ritilor îndurate de muncitori, îi vor îndruma spre cunoașterea teoriilor sociale la modă ale timpului, făcînd lecturi minuțioase din gânditori și propovăduitori noi doctrine, după cum mărturiseste ulterior într-o pagină intitulată *1 Mai*: „Sînt socialist, care cașote pe Kropotkin, pe Elisee Reclus, pe Fourier, pe Mengers, pe Marx — am cîntat de multe ori, la Paris, internațională și înure studenții străini m-am simțit todeauna acasă...” Treșălăm de bucurie auzind Marseleza, aplaudam demonstrația muncitorilor care răzbuina stomacurile burghezie... 1-ul Mai era ziua în care uitam geografica, istoria, matematica, uitam că există țări și popoare, țări mai mici și popoare mai mari, vedeam numai oamenii în jurul meu și lume în care trăiam cu toții la fel... Egalitate... Frățietate... Libertate. Oh, sîntîm zi, în care rzeale, pentru mine, nu însemna mai mult decît un cadavru viu și muncitorul nu însemna mai puțin decît un om, ob. sîntîm zi, în care as iertat și uitașului să-mi sîrute Jopodnică...”

Mircea Popa

Continuare în pag. a 5-a

Marele umanist

„Testamentul științific” găsit pe masa de lucru a lui Iorga, după „neamăpomenit de cruda sa omorîre” cum se exprima D. Gusti, se putea citi această tulburătoare mărturie: „Aș fi vrît să am mai mult talent „poetic” pentru a fi mai aproape de adevăr”. Și cit adine și dureros adevăr stă cuprins în lirismul emblematicului cavalier din frumosul poem al lui Iorga — „Drumul veșnic al cavalerului”: „Cînd este mai sălbatic cerul, / Atunci pornește cavalerul / Străbute muntii, străbate văi, / Zadarnic căută pe ai săi, / Dar lui așa i se năzare / Că sînt ascunși în depărtare // (...) I-a spus un preot că în cer / Găsi-va tristul cavalier / Într-o scumpă iui comoră... / — Dar el îi vrea pînă-să nu moară!”. Poezia aceasta, scrisă de N. Iorga în 1940, și cuprinsă în antologia „Ultimele...”, îngrijită și compunată de Ștefan Neagoe, transferă în universalitatea gândului liric cumplita tragedie care se abătuse asupra Europei cultivatoare, devastînd rînduiala pasnică a Casei. „Drumul veșnic al cavalerului” nu este singurul motiv liric al acestei tragice „despărțiri”. Căci fată, cu numai 12 zile mai tîrziu, în aceeași ianuarie 1940, N. Iorga evocă, prin aceeași transfigurare lirică,

destinul „strănicului călăreț”, simbol, cu valoare emblematică și el, al aceleiași infruntări cu forțele răului din lume: „Simțînd că vremea a venit /... Se duse drept către măsă / Porînd război ultima oară, / Și-n prăbușirea de oțel / Și om și cel se sfîrșind” (p. 77, *Ultimele*, op. cit.). Ce metaforă mai potrivită putea comunica esența noului război? „Acum, scrie Iorga în „Neamul românesc” din 5.VI.1940, războiul orb al artileriei și vîntoarea avioanelor se abat asupra orașelor și satelor...”. Așezînd de mîștii ombe, brute și crude...”. În aprilie 1940, Iorga traduce un premonitory în Epifan, pe care-l publică în „Cuget clar” (Noul „Sămănător”) : „Eu am murit fără de gînd / Și m-am lăsat așa mergînd / Cum legea dreptății o cerea, / Și tot mă mir cum s-a făcut / Că grîja morții m-a păscut, / Cînd eu nu m-am gîndit la ea” (cf. op. cit., p. 111). „Cum legea dreptății o cerea...”. Așadar tot ceea ce scrie Iorga acum, tot ceea ce rostește public de la tribună sau de la catedră, caută să dea expresie „legii dreptății” a firii din care se intrupase ordinea națională a Europei.

Ilie Bădescu

Continuare în pag. a 6-a

Telegrama adresată TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

Secretar general al Partidului Comunist Român, Președintele Republicii Socialiste România

de participanții la manifestările consacrate omagierii a 50 de ani de la procesul comunistilor și militanților antifasciști de la Brașov

MULT IUBITE SI STIMATE TOVARĂȘE NICOLAE CEAUȘESCU,

Scriitorii — poeți, prozatori, dramaturgi, critici literari din întreaga țară — împreună cu oamenii muncii din județul Brașov, muncitori, țărani, intelectuali, elevi, studenți, militari, participanți la manifestările închinată omagierii a 50 de ani de la procesul comunistilor și militanților antifasciști de la Brașov — omagiere ce are loc, printr-o semnificativă coincidență, la scurtă vreme de la aniversarea glorioasă jubileu al partidului — animăți de puternice sentimente de devotament față de politica partidului nostru, de înaltă considerație și simă față de viața și activitatea dumneaștră revoluționară, față de marea exemplu pe care-l reprezintă pentru partid și popor, vă adresăm respectuosul nostru omagiu, aleasa noastră prețuire, legămîntul de a participa prin întreaga noastră activitate la împlinirea marelui grandios, mai profund și mai termă a cutezătoarelor obiective de dezvoltare și înflorire multilaterală a patriei noastre socialiste, la împlinirea programelor istorice adoptate de Congresul al XIII-lea al partidului.

În consens cu simțămîntele și gîndurile întregii țări, participanții la aceste vibrante manifestări au evocat cu profundă emoție momente memorabile din biografie eroică a partidului nostru, luminată de curajoasele dumneaștră lupte revoluționare, între care un loc distinct și pilăduitor pentru un destin de mare comunist patriei la constituit modul de comportament revoluționar, atitudinea exemplară în cadrul procesului de la Brașov intentat inierilor comunisti militanți antifasciști, demni purtători de cuvînt al poziției partidului nostru față de gravele înecății sociale ale acelor vremuri, față de pericolele care se abătuseră asupra revoluționării și revizionismului.

Pentru noi, foști scriitori care am avut prilejul de a cunoaște locul în care s-a desfășurat procesul — mărturie peste vremuri a unui moment de amplă semnificație pentru istoria partidului nostru și pentru devenirea unui luminos destin de conducător comunist — s-a întipărit și mai puternic în conștiință modul în care dumneaștră, mult stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, ați transformat acest proces intentat adevărului și opțiunilor supreme ale poporului într-o condamnare termă și curajoasă a nedreptăților sociale și abuzurilor judiciare, ați făcut

să răsună răspicat cuvîntul partidului, glasul rațiunii și al combativității revoluționare, să se exprime prin cuvîntul dumneaștră însăși voința poporului de a păstra flința patriei, de a apăra cu orice preț integritatea și suveranitatea națională.

Înaltelor trăsături politice, morale, revoluționare, ilustrate cu strălucire în acele momente dramatice prin poziția din timpul procesului, anticipată prin activitatea dumneaștră revoluționară din anii care au precedat procesul, aveau să cunoască o permanentă — afirmare în toate marile momente care au hotărît destinul cunoscut al întregii țări — muncitorimea, poporul au găsit în sensul adine al încrederei și speranței temelii acțiunilor unite, mai dirze, mai neînfricace.

De atunci pînă azi, prin tot ce ați făcut pentru partid, pentru țară, pentru independența și suveranitatea României, pentru victoria socialismului, pentru pacea lumii, aceste cuvinte și-au păstrat, neschimbat, întregul lor adevăr, s-au amplificat în orientările întregii țări, au devenit adevărul nostru al tuturor, al muncitorilor, țărănilor, creatorilor de artă și cultură, adevăr pe care-l roșim astăzi cu înaltă solemnitate: „Sîntem mîndri de conducătorul țării și al partidului, de marile patriot revoluționar, tovarășul Nicolae Ceaușescu”.

Tuție acestea au fost trăite și roșite într-o unanimă rezonanță a conștiințelor, în cadrul entuziasmelor manifestări prilejuite de omagierea a 50 de ani de la procesul comunistilor și militanților antifasciști de la Brașov, devenit o pagină glorioasă în istoria partidului și a țării, îngemănîndu-se în urarea pe care — în semn de aleasă simț și recunoștință, de devotament față de idealurile pe care le slujii cu atita neobosită dăruire și strălucire — v-o adresăm, din adîncul inimilor, mult iubite și stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, urarea de a conduce și pe mai departe cu aceeași clarviziune, cu aceeași ardență patriotică și cutezanță revoluționară destinele partidului și poporului nostru, pentru ca România să se înalțe mereu demn și lămoasă, puternică, liberă, independentă între națiunile lumii.

50 DE ANI DE LA PROCESUL DE LA BRAȘOV

Istoria în cuprinsul careia biografiile de excepție formează acel liant nobil și durabil cu date și semnificații ale propriei noastre identități, dintr-o perspectivă pe care o consacra însăși ideea de luptă și pe care o relevă, cu strălucire, un întreg tratat de muncă, gîndire și acțiune patriotică, revoluționară, în numele celor mai înalte idealuri și aspirații. Istoria care reper și ea mod totodată al existenței, istoria — conștiință de sine a poporului și suflet viu al acestuia, istoria care trăită și asumată la cele mai înalte altitudinile se cuprinde, în momentele ei fundamentale, de viața și lupta celor care o cunosc, o înțeleg și o exprimă exemplar. Este acesta momentul de acum cincizeci de ani cînd un tânăr erou comunist infrunta toate vitregiile și se adresa viitorului. Porcă pe această luptă și glorioasă — ale viteozității, făcîndu-și din tinerețea și energia sa revoluționară un secul de luptă și de izbîndă pentru cei mulți, pentru cei opreși, Partidul îi încredințase sarcini și răspunderi mari iar el îi încredințase pe cei în fruntea cărora se afla de o neștirbită și amplă încredere în acest viitor. Chiar dacă pe atunci, ca și mai tîrziu, trebuiau înfruntate primejdi și prigoană date multe jefte.

Un tânăr erou comunist, ferm și consecvent militant antifascist, anuna în armă cu cinstea de acum biografia de excepție în coordonatele și pe durata căreia pulsa inima viitorului. Militanților comunisti și antifasciști de la Brașov din 1936 este momentul, pe cit de dramatic, pe cit de revelator în ceea ce avea să se consemneze pentru istorie. Se făceau cunoscute atunci calitățile și însușirile ale spiritului revoluționar, curajul, demnitatea, devotamentul și abnegația propriei luptătorului care, în îndurările cele mai înalte ale partidului, vedea o lume nouă mai departe iar pentru înfăptuirea acestei lumi trebuiau să se producă schimbări esențiale. Era erou cel care lupta pentru revoluționare, aceeași luptă în care se angajase cu toată flința virilității și idealurilor sale.

Se afirmau atunci calități pe care le vom regăsi în clocețul tuturor transformărilor revoluționare pe care le-a străbătut societatea românească și îndeosebi în epoca pe care o alcătuiesc ultimii douăzeci și unu de ani. Sînt emoționant și glorioase acele pagini de istorie de atunci, temeli de cuget și acțiune revoluționară ale unei mari și prodigioase personalități. Insușirile de conducător se vedeau atunci, istoria le consemna și le propunea în perspectivă propriei noastre realități. Era impactul unei biografii de excepție în coordonatele și pe durata căreia pulsa inima viitorului. Un tânăr și înflăcărat erou comunist atunci, erou de azi al României, eroul mărețelor victorii ale socialismului și comunismului, eminentă personalitate a lumii contemporane, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Evocăm, începînd cu acest număr, paginile aceluia moment de acum cincizeci de ani. Omagiam destinul înalt și eroic prin care țara, aflată în mișni sigure și bune, privește mai departe asupra viitorului și lucrează asupra propriei sale istorii.

S-a întîmplat în anul 1936...

● 27 mai, 1936, ora 8.

În curtea închisorii, străjuită de ziduri nefiresc de înalte, răsună ordine de incolonare.

E o dimineață de primăvară senină, cu aerul îmbrășmat de adierea ce vine dinspre Timpa și pădurile Postăvarului.

Centrul puterilor oraș industrial și comercial, cu înfățișare mohorâtă, și în această dimineață pare proaspăt, poate fiindcă este învelit de florile de început de vară, ce s-au deschis, multicolore, în parcuri.

În fața vilelor elegante, unele înșirate la marginea parcului, altele adăpostite sub poala muntelui, își rotesc detașatele tufe de tonda-

Emil Poenaru

Continuare în pag. a 3-a

Oadă bucuriei

Sabina Ștefanu

de răsărit este acest flux din simfonia IX-a ce-și găsește liman în omul către primăvară. Magnificiul strivit de mode, dar singur blind și profund roditor.

Peste vîntului și frontiere, peste rase și cultură stă înfrățirea cea din responsabilitate supremă față de viața celuilalt, ce singură este garanția neluării în deservă a propriei vieți.

Dincolo de spaimele noastre, de teroare, de durere stă acel ocean de har, bucuria resurrecțională ce eliberează din viață spre mai multă viață. Văd corul și orchestra în final cuprins de fărâșire bucurie, ce scaldă fețele oamenilor în lumina nădăjdului ce nu se ia.

Ioan Alexandru

În interiorul revistei: DUNĂREA

Pagini realizate de membrii Cenuclului „Panait Istrati” din Brăila, al Uniunii Scriitorilor.

S-a întâmplat în anul 1936...

Urmare din pag. 1

● Ora 8 și 15 minute.

După scrișneul încuierilor de fier masiv, porțile din lemn, blindate cu plăci din metal vopsite negru și țintuite cu piroane, se deschid încet, greoi.

Încadrat de jandarmi cu baionetele la arme, se pune în mișcare, ieșind în stradă, o coloană cu 19 arestați, făcând ca lanțurile lor să declanșeze, în ritm scadad, o muzică sinistră — muzica oropsiilor dintotdeauna, înălțată de cei puternici ai zilei.

Majoritatea sunt tineri, dureros de tineri. S-au putut obișnui cu lumina și în curtea închisorii, cit a durat apelul și încolonarea, dar lumina străzii este parca alta, izbîndu-le ochii, făcîndu-i să clipească des, să privească parca cu sete. Sunt arestați și, mai ales, maltratați, torturați, de aproape cinci luni de zile. Sunt victimele unei anchete nefirești de lungi și teribile de dure. Majoritatea lor vîd pentru prima dată o stradă a Brașovului. Li se pare ciudată vecinătatea atât de apropiată a muntelui, privind mirati spre creasta Timpei, care taie în zig-zag linia orizontului. Unul dintre ei privește spre pădure și apoi spre cer, zîmbind. Poate din adîncul tinereții sale a răsunat acel zîmbet pe care îl adresează cerului albastru, primăverii. Poate a uitat pentru o clipă de lanțurile care îi împiedică mersul, obligîndu-l la pași mărunți; poate gîndurile lui alegăru acum departe, pe urmele unui vis în care viitorul are o înfățișare mai încercată de omene, de bine și de frumos.

Pe trotuare, trecătorii, chiar cei grăbiți, se opresc și privesc conșovul, unii contrariați, alții nemulțumiți. „Copii în lanțuri...” murmură o bătrînă care se agită mai strîns de brațul prietenei ei, repetînd: „Copii în lanțuri...”

Angajîndu-se pe strada lată care duce spre sediul Consiliului de Război al Corpului V Armată, convoiul trece prin fața unui grup care s-a constituit abia la apropierea lor, astfel că agenții nu au avut timp să intervină. „Libertate deplină politică!” au auzit arestații și au înțeles că nu sunt singuri. „Rusine!” au auzit jandarmii care îi escortau și un tînar, care pășea mîndru în uniforma lui, a plecat capul.

Se aude fluierăturile stridente ale polițiștilor care se apleacă în goană, dar grupul de muncitori și muncitoare se dispersează, înainte ca să se poată opera arestări.

În apropierea sediului Consiliului de judecată, scena se repetă. Tînarul care zîmbise primăverii privește agitat și îngrijorat. Aici sînt mai mulți agenți, îi vede alergînd și pe cei îmbrăcați în civil și se teme pentru cei care au manifestat. Li se ordonă să grăbească pasul, sînt dirijați spre intrarea din spatele clădirii și nu a mai putut vedea ce s-a întâmplat cu cei pe care ar fi vrut să îi știe scîpați. Își continuă drumul, avînd pe față o undă de îngăjorare. Poate își amîntește de desele detențiuni, de nopțile petrecute în aresturile poliției. Apoi, cum convoiul cotea tocmii spre a intra în curtea clădirii, a putut să privească în lungul șurului și să își dea seama că mulți dintre ei au uitat torturile, au uitat îngrijorarea pentru judecata care îi aștepta, că puțin pentru o clipă, lată, oamenii aceia au riscat să fie arestați pentru a le da un semn, pentru a le spune, în felul lor, că sînt alături de ei.

În fața clădirii Consiliului de război polițiștii își încetează fluierăturile și amenințările, mulțimiți că au reușit să îi împriește pe demonstrații. Agenții în civil le fac semn că e bine așa, fără complicații, fiindcă, iată, tocmai vin avocații, ziaristi. Știu însă la ce se s_ăstepte în zilele următoare. Doar nu s-a scurs încă o lună de cînd poliția nu a putut face față manifestațiilor decît opînd arestări. Spre nemulțumirea comisarului, care ar fi vrut ca totul să se petreacă cit mai discret, pînă și un ziar central a consemnat: „În cursul zilei de astăzi siguranța locală a arestat 10 muncitori care au vrut să manifeste pe străzi. Ieri au arestat 15”. („Curentul”, a. IX, nr. 2963/A.V.1936, p. 9).

În curtea interioară a clădirii, țînute la o distanță de unde abia îi pot vedea pe arestați, sînt rudele. Pe intrarea principală a clădirii se precipită, urcînd scările grăbiți, ofițeri, ziaristi, avocați. Ofițerul de jandarmi și comisarul de poliție care solicită legitimitățile avocaților și ziaristilor par nemulțumiți. Numai la asta nu se așteptau! La începutul anului s-a sărbătorit la Brașov împlinirea a 100 de ani de la înființarea „Căminei Române”, sărbătoare frumoasă, pe care nimeni nu a tulburat-o, sărbătoare la care a venit chiar și regele Carol al II-lea, dar parca nu au fost atît de mulți ziaristi! Un agent care naștează într-un carnetel numele celor veniți de la București îi arată comisarului lista și acesta înclină din cap în semn că a înțeles, întinzîndu-i-o cu un gest iritat și ofițerului de jandarmi. Parcurgînd-o, acesta pare abia acum să-și dea seama de însemnătatea procesului, uluit să constate că pentru un grup de comuniști, majoritatea extrem de tineri, vor scrie ziarile: „Adevărul”, „Curentul”, „Universul”, „Arena”, „Dreptatea”, „Zorile”, „Cuvîntul liber”, „Kronstädter Zeitung”, „Gazeta Transilvaniei”...

Fără să le arate legitimitățile și răspunzîndu-le cu un gest distant la solum, avocații Radu Olteanu, președintele „Grupului avocaților democrației”, intră în clădirea nepretențioasă și rece urmat de colegii săi de barou — Paul Moscovici, Werther, Petrescu și Cheris, Aurel Nistor și Ștefan Bobanuc, îndrăgnețful grup de apărători care pe toată durata procesului vor duce o luptă acerbă împotriva abuzurilor flagrante pe care „împărțitorii dreptății” le vor comite fără scrupule pentru a împinge sub incidență penală un grup de tineri muncitori a căror vină de căpetenie fusese lupta împotriva mizeriei sociale, a nedreptății politice și fascismului.

● Ora 8 și 55 de minute...

În fața sălii de judecată aproful a luat o poziție solemnă. Rudele arestaților, cei care ar fi vrut să pătrîndă în sală și au fost opriți, nu mai încearcă, întelegînd că e zadarnic.

Și în interiorul sălii de judecată e o atmosferă de așteptare, încordată. Martorii citați la proces au ocupat locuri în băncile de lemn, tăcuți. Mai în față, ziaristi și-au pregătit carnetele pentru notițe. Pe băncile din față, rezervate avocaților, se consultă notițe, dosare, și, mai ales, se recitesc texte din Codul Justiției Militare. Pe masa lungă a consiliului, în spatele căreia sînt cinci fotolii din piele, un soldat oranjează o cruce, biblia pentru jurămîntele martorilor și o tavă cu pahare. Greșierul îi face semn să depună o cană cu apă și un pahar și pe biroul rezervat comisarului regal în stînga mesei consiliului, se află boxa, cu bănci înguste, fără spătare, pe care vor loc areștații. Două soldați s-au și postat în dreptul ei. Lumina puternică, de dimineață de primăvară, care pătrunde prin geamuri, nu poate schimba atmosfera apăsătoare, de așteptare grea, copleșitoare.

Poate nimeni, dintre cei care așteaptă în sală, sau în afara ei, nimeni dintre cei care știu des-

pre proces, nici chiar cei copleșiți de emoții, nu realizează în toate dimensiunile sale importanța momentului. Abia după scurgerea zilelor de aprige dezbateri, după admirabilele exemple de comportament revoluționar, după pilda strălucită de dirzenie, demnitate și fermitate, de solidaritate comunistă, vor înțelege că au asistat, că au fost contemporani cu un mare eveniment din istoria mișcării noastre muncitorești.

● Ora 9.

Începe procesul ce fusese anunțat cu zile înainte în presă, chiar și de către ziarile ce nu aveau orientare de stînga. Într-un articol cu titlul: „Procesul unor comuniști din Dimbovița și Prahova, la Brașov”, ziarul „Curentul” scria: „BRASOV, 18. — În ziua de 27 mai va veni spre judecare înaintea consiliului de război din localitate procesul a 21 de comuniști din regiunile petrolifere Prahova și Dimbovița, dovediți că au răspîndit manifeste comuniste și au făcut propagandă comunistă”. („Curentul”, a. IX, nr. 2879/20.V.1936, p. 9).

La ora 9 fix, cu punctualitate militară, sala se ridică în picioare, fiindcă greșierul anunță intrarea completului de judecată al Consiliului de Război al Corpului V Armată.

Cu un gest larg, care invită asistența să ia loc, în fotoliul președintelui, care va conduce dezbaterile, se așează colonelul Radu Gheorghe Radu (al cărui nume a apărut în presa vremii ba Mihai Gheorghe — în „Curentul” —, ba Gherghel — în „Adevărul”, pînă spre ultimele relatări de la proces, cînd îi va fi consemnat corect). Alături de el, flancîndu-l, maiorii I. Băsarabescu și Aristotel Georgescu. Fotoliile de la extremități sînt ocupate de către căpitani Constantin Anghel și Aurel Jantea. La masa rezervată acuzării se instalează comisarul regal, căpitantul Gheorghe Butoi.

La prezentarea avocaților, cînd se anunță dr. Radu Olteanu, pentru o clipă se pare că președintele completului vrea să-i pună o întrebare, dar renunță. Voise probabil să știe cum de se află în sală, cînd trebuia să plece la Paris, ca reprezentant al mișcării pentru pace din România, la un Congres mondial.

Cu un gest adresat ofițerului de jandarmi ce aștepta în poziție de drepti, dispune introducerea acuzărilor. Boxa se umple cu 19 tineri, între care doar unul singur are o figură de om mai în vîrstă. Dar nu acela este în față. În primul rînd, în centru, se află un tînar smead, care își plîmbă privirile asupra sălii, examinîndu-i pe cei ce vor fi judecatori, acuzatori, apărători și martori în proces.

Moment de solemnitate dramatică. În cadrul procedurii numită de „identificare”, greșierul face strigarea arestaților: Petre Iuliu, Zub Lubulescu... Gh. A. Ionescu... Nicolae Ceaușescu... Răspunsul celui strigat răsună clar, roșit cu fruntea sa, ceea ce îl face pe greșier să se apăsese cîteva clipe, înainte de a continua. O privire fugăreț ajunge pentru a reține portretul unui adolescent frumos, dar cu o expresie dîră, neînduplecată, pe față, de om matur. Ce pore oare atî de mișcat și dramatic pe chipul acela aproape copilăresc? Expresia blindă a ochilor, imensa umaniitate care arde-n privire sau lumina unui zîmbet adînc, de nestrămutată încredere într-un crez? Mulți din cei aflați în sala tribunalei militar din Brașov își vor fi pus ocazional legitimă întrebare, cu mult înainte ca acțiunea procesului să se declanșeze, întîind în prezenta fizică, de o excepțională expresivitate și încercătură morală, calitatea de luptător eminent a tînarului de abia optsprezece primăverii... Apoi greșierul continuă, cu o voce evident voalată, citînd ordinul de dare în judecată semnat de generalul Rizeanu, comandantul corpului de armată. Dor să lăsăm documentele timpului să vorbească, consemnînd relatarea de presă din „Universul” despre prima zi a procesului de la Brașov.

„În ședința de ieri d. d. domnul comisar regal a dat citire ordonanței definitive, care precizează că acuzații au lucrat atît în oras, cit și în afară de oras, insistînd mai mult printre lucrători și meseriași de la diferite întreprinderi, unde aceștia erau angajați și prin natura sarcinilor îi converteau mai ușor ca să-i capete adepți la ideile lor comuniste”.

„În apropiere de Tirgoviște sînt mai multe regiuni petrolifere și miniere, precum și diferite întreprinderi economice, unde procentul lucrătorilor este mult mai mare ca în oras, asadar și recrutarea lor pentru scopul urmărit era mai ușoară”.

„De aceea, preveniții organizați în diferite grupuri, (...) au căutat ca prin conferințe și adunări sub diferite numiri să se strecore neobservați de autorități și propaganda lor comunistă a prins rădăcini, speculînd mai ales pe lucrători și

Desen de Florin Iile

muncitori, pe care îi ademeneau prin programul lor comunist”.

În mod concret, „comiterea de infracțiuni considerate crime” precum și participarea la „acțiuni secrete”, pe care aceiași infailibilă memorie a documentelor vremii le păstrează, de data asta în numele adevărului, consemnîndu-le și emoția. „Îmi reamîntesc că în seara zilei de 9 ianuarie 1936 l-am cunoscut pe tovarășul Nicolae Ceaușescu — relatarea unul dintre areștații aflați în boxa acuzărilor în procesul de la Brașov, Ion Dan Stănescu. Am stabilit ca a doua zi, duminică la orele 14, să ne întîlnim pentru a merge în comuna Ulmi, unde am tînut o ședință conspirativă cu tinerii uteciști din comună. Ședința a avut loc în casa lui Gheorghe Dumitruche, secretarul celui U.T.C. din comuna Ulmi. După ședință, eu am plecat la Tirgoviște, iar tovarășul Nicolae Ceaușescu (...) a rămas în continuare la Ulmi. Luni și marți seara, tovarășul Nicolae Ceaușescu a venit la Tirgoviște, fiind găzduit la mine acasă, pentru a pregăti ședința celei mele ce urma să aibă loc miercuri, 13 ianuarie, și să organizăm noi celule”. „Dar ședința planificată la Tirgoviște nu a mai avut loc, fiindcă în comuna Ulmi, datorită acțiunii agenților provocator Ion Olteanu, tovarășul Nicolae Ceaușescu, împreună cu alți tineri din comună a fost arestat, concomitent fiind arestați alți 19 activiști de la schelele petrolifere”.

Lată, deci, cuprinsul infracțiunilor-crime, pe care ziarile vremii nu aveau cum să le comenteze, ci doar textul rece, de incriminare individuală a arestaților, care a făcut lărași ca cei prezenti în sala completului de judecată să întoarcă privirile spre boxa acuzărilor unde, „Ceaușescu Nicolae din București, strada Vasile Lascăr nr. 3, culpabil de infracțiune la legea listei publice” era caracterizat drept „membru activ și bun propagandist comunist și antifascist, cunoscut de mult timp ca atare de către organele siguranței și ale justiției”...

Un moment greu de liniște cade peste umirea întregii săli: avea doar 19 ani l împlinise la zece zile după arestarea de la Ulmi! Chiar și cei care nu simpatizau cu mișcarea comunistă,

chiar și reprezentanții partidelor de dreapta și unii dintre martorii acuzării, îi priveau nu numai cu mirare, dar și cu admirație. Avocații uită pentru o clipă că a asemenea caracterizare le va îngreuna misiunea pe care și-au asumată-o ca apărători. Ei știu că la solicitarea consiliului, Prefectura Poliției Capitalei a trimis un răspuns cu următorul conținut: „Nicolae Ceaușescu, fiul lui Andruța și Alexandra Ceaușescu, plugari din comuna Sornești-Olt, figurează în cazierul Direcției Generale a Poliției ca unul ce militează în mișcarea comunistă încă de la vîrsta de 14 ani, fiind arestat și judecat în mai multe rînduri, după cum urmează:”

„În anul 1933, cu adresa nr. 109.592 a fost înaintat Parchetului Tribunalului Ilfov, pentru acte de sabotaj și îndemna la grevă, făcute printre lucrători, judecat și achitat”.

„În cursul lunii iunie 1934, a fost arestat de către Consiliul de Război al Corpului I Armată Craiova, avînd asupra sa un număr de 22 de liste de subscripție și proteste semnate de membrii organizațiilor comuniste din Capitală, al fiind trimis ca delegat al organizațiilor comuniste din București, la Craiova, pentru a face declarații favorabile categoriilor implicați în rebeliunea de la Ateleierele Grivița și fiind înaintat cu acte de anchetă Parchetului Tribunalului Dolj, afacerea a fost clasată și lăsat în libertate”.

„În anul 1934 a fost arestat de Prefectura Poliției Municipiului București și înaintat Consiliului de Război al Corpului II de Armată pentru răspîndirea de manifeste revoluționare comuniste...”

Majoritatea arestaților, parte dintre martorii apărării prezenti în sală, și, mai ales, mulți dintre cei care urmăreau din exterior dezbaterile procesului cunoșteau despre tînarul revoluționar mai multe decît puteau spune documentele organelor de presiune, în limbajul lor sec, acuzator.

La vîrsta cînd alții abia se desprind de jocurile copilăriei, de lumea basmelor, deschizînd mirajii ochii spre înțelegerea lumii, tînarul Nicolae Ceaușescu pășea cu hotărîre spre afirmarea personalității sale, spre împlinirea destinului său de revoluționar cu conduită exemplară.

Chestră, Nicolae Stela, Petru M. Haș, Emil Poenaru, Ștefan Stănescu, Petre Popovici, Dan Jorga, Mateescu Mardare, Raluca Octav, Ioan Suci, Ioan Gilga, Ovidiu Moceanu, Ermil Radulescu, Ion Topolog.

Conducerea Uniunii Scriitorilor, în frunte cu Dumitru Radu Popescu, a fost primul să se arunce în luptă împotriva arestării și judecării în județul Brașov al P.C.R. La manifestațiile care au avut loc, precum și în vizitele din județ, la Scheii Brașovului, cea dintîi școală românească, străvechi și important focar de limbă și cultură națională, scriitorii au fost însoțiți de tovarășii Maria Cobuc, secretar al Comitetului județean Brașov, al P.C.R., Dumitru Cristea, șef de secție la Comitetul județean, de alți activiști. Scriitorii s-au întîlnit, de asemenea, cu tovarășul Vasile Roșoiu, primarul municipiului Făgăraș care a prezentat realizările economice și sociale ale acestei străvechi și înfloritoare cetăți a istoriei a muncii și creației care a cunoscut și cunoaște o impresionantă dezvoltare în anii construcției socialiste și îndeseși în anii pe care cu mîndrie îl numim Epoca Nicolae Ceaușescu. La manifestațiile literare și-au dat concursul formații artistice din județ, laureate în cadrul marelui Festival Național „Cîntarea României”. Au prezentat programe de înaltă și emoționantă tînută artistică membrii formației corale a Liceului Pedagogic și a Școlii generale de artă, grupul instrumental al clubului întreprinderii de autocamioane din Brașov, violonista Mihaela Oprea și pianistul Mihail Horia, elev, laureat a numeroase concursuri internaționale, profesora Liliana Iacobescu, precum și ansambluri de cîntec și dansuri din municipiul Făgăraș, rapsozi populari.

Scriitorii și oamenii muncii prezenti la această emoționantă manifestare, animați de profunde sentimente de devotament față de politica partidului, din glas recunoștinței fierbinți față de conducătorul partidului și poporului, au adresat o telegramă tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România.

Semn de pace

Sînt munte
Și fulg legănat
Sub cerul metalic...
Sînt poetul —
Muncitorul ce lucrează
La facerea lumii.
Mi-am rupt pe genunchi pușca
Să privesc ostașul ce piine l
De ce atîtea cartușe
Pentru un singur ostaș ?

II

Se cutremură cerul
Și pămîntul.
Moartea se află-n noi
Și prin împrejurimi.
Scriu poezie —
Semnele ei
Să nu incolțescă ;
Să se usuce mina
Care le seamănă.

III

Pe cer, stelele
S-au îmbolnăvit
De ce v-ați făcut
Din cuvinte rachete ?
Semnă griu și
De teamă,
Răsar pe cîmp soldați,
Semnă dor de părinți
Și sînt plin de
Aduceri aminte

IV

Timpul trece prin noi
Ca o poruncă de-nălțare.
Aud în mine cuvîntul
Cu pași ușori ai versului,
O substanță nedefinită —
Se împropățează, crește...
Și devine dragoste.
Pacea este gîndul pămîntului ;
Nu există moarte,
Dacă respirăm albatroși l

V

Sînt lumea
Omul, pasărea și frunza l
Pasagerul
Unui nesfîrșit tren de vise.
Așa cum salcia îi roagă
Riului răcoare...
Eu mă rog timpului ;
Și piinea, și pruncul
Și pacea —
Să fie semnul
De unde începe veșnicia l

Nicolae Sinești

Bucură-te

Bucură-te de cerul incendiat
în amurguri,
căci el este necuprinsul sufletului tău
bituit de căutarea și de nostalgia
lampioanelor
și mania învîpăiată a speranței
între două stații de vis de pe Calea
Lactee.

Bucură-te de desfășurările vaste ale
cîmpiei,
cu săruturi fierbinți în crugul amiezii
și cu miei zăpăciți de uimirea primelor
iubiri.
Căci cîmpia este apă de lapte
dospind moliuinea și lentoarea
luminii,
fastul rodinii și zornăitul bulgărilor
de aur
pentru a înveseli palmele arate de
patima țării,
precum și rostogolirea lacomă
de întinderi
unde să-ți alergi herghelile către toate
orizonturile.

Bucură-te de piscurile încrunțite de
doriuri astrale
— opintiri nebunești ale pămîntului —
fiindcă ele sînt mirările înfricoșate
ale copilăriei,
țărnicurile și virsele nesomului
dărmate fulgerate de explozia florii de
colț,
înălțul de urca poticîndu-te
și platforma de unde să-ți arunci
cubucelele iubirii
pînă departe, în margini de țară,
la rădăcina statorniciei.

Bucură-te de marea păgînă a codrului
chiar și după ce e biciuit de furtună,
pentru că el este lectia voinței tale
de a fi vertical
și cărarea bătută de mersul libertății,
străfund de memorie și răscălire de
cîntec în fierea frunză,
frunte inverzită de întrebări ce leagă
veacurile,
codrul în care înțelegiunea săgetează
în fiecare zi cite-un cerb,
spre a lăsa poienele vegheate d
singuratețe să le pască turmele lunii
și a menține intactă nevoia ta de
frumusețe.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Ioan Strujan

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Bucură-te de toate darurile firii
căci fără ele inima ta n-ar avea esie.

Manifestări omagiale

S ub semnul gloriosului jubileu — 63 de ani de la fîntrea Partidului Comunist Român — în cadrul manifestațiilor pe care Uniunea Scriitorilor le dedică omagierii împlinirii a 30 de ani de la procesul militanților comuniști și antifasciști de la Brașov, în zilele de 13 și 14 mai au avut loc, la Brașov și Făgăraș, înfîlîri cu reprezentanți ai literaturii din întreaga țară, la care au participat oametul ai muncii din întreprinderi și instituții, activiști de partid și de stat, ai organizațiilor de masă și obștești, elevi, studenți, militari. S-au desfășurat manifestații literare în Municipiul Făgăraș, la casa de cultură, în municipiul Brașov, la Școala de partid și la Liceul Andrei Șaguna. Participanții au evocat cu profundă emoție momente memorabile din lupta erolă a Partidului Comunist Român în care un loc distinct și pilduitor îl au atitudinea exemplară, modelul de comportament revoluționar, de înfăcșurată patrio, manifestate de către tovarășul Nicolae Ceaușescu la procesul de la Brașov, prefigurînd cu putere strălucite trăsături ale personalității celui care astăzi conduce cu genială clarviziune și aleasă înțelepciune destinele României.

Scriitorii oaspeți ai județului Brașov, ceilalți participanți, au relevat cu mîndrie patriotice marile realizări obținute în Epoca Nicolae Ceaușescu în județul Brașov, ca prețindînd în țară, aducînd cele mai calde mulțumiri tovarășului Nicolae Ceaușescu, tovarășului Elena Ceaușescu pentru contribuția determinantă la ridicarea economică și socială a acestor străvechi pămînturi românești.

La aceste manifestații, au fost prezente scriitorii: Dumitru Radu Popescu, președintele Uniunii Scriitorilor din R.S. România, academiician Alexandru Balaci, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor, Traian Iancu, director al Uniunii Scriitorilor, Letay Lajos, Anghel Dumbrăveanu, Mircea Tomuș, Aurel Rău, Nicolae Dragoș, Ion

Imre Drocşay: „Oțelarii”

dacă cineva l-ar fi întrebat pe Borza care e cea mai mare realizare a lui de când au început lucrările în Retezat, ar fi răspuns fără să gândească prea mult: Căminul de copii din Colonia de Jos. Probabil răspunsul s-ar fi datorat și faptului că a avut mari greutăți cu ridicarea lui. Banca de investiții i-a imputat în repetate rânduri începerea lucrărilor, nu erau prevăzute în desigurătorul deciziei în cel de-al doilea an al ciclului.

— Degeaba vă ambiționați! a răspuns Borza armatei de inspectori și revisori care au inundat Rîul Mare. Familistii vor parăsi santierul.

— Angajați nefamilisti.

Funcționarii își imaginau că, în fiecare zi, în fața direcției se înșiră o mie de oameni, să alege dintre ei pe care ai nevoie. Borza le arată parcul de mașini.

— Am opt sute de basculante. Acum trei sute erau pentru că nu avem șoferi. Din cele cinci sute care circula, peste patru sute de șoferi erau înșirați. Aici la Rîul Mare, când se întorcea, oamenii n-au ce face: teatru nu există, cinematograful nu există; și nu există, nu-i așa, nici cluburi și nici baruri de noapte. Oamenii se duc acasă (se culcă și fac copii). Nevestele conducătorilor auto din țară și cele angajați pe santier, la descărcă cărămizi, la cantină și aiurea. Ce facem cu copiii? Ce facem cu generația care se naște pe santier, care nu vede altceva decât muncă și transpirație? Ce facem cu această generație care va construi comunismul în țara noastră? Îi lasăm să stea singuri în casă, sau afară, în noroi? Nu trebuie îngrijii, educați?

— Dumneata ai sarcina să construiești o hidrocentrală.

— Pentru cine?

— Pentru țară!

— Dumneata ești probabil foarte bun economist, dar țara-mă, nu te pricepi la politică. Copiii născuți pe acest santier nu reprezintă țara?

Funcționarii de la Banca de Investiții continuau să recomande să se anuleze nefamilistii. Discuțau ca și cum n-ar fi știut că lipsa brațelor de muncă pe un santier e o boală cronică. De nevoie, se angajau și oameni fără pregătire specială. Cei obișnuiți cu santierul colindă de pe un santier pe altul, își fac familie, cămin. Aceștia sînt și cei mai valoroși oameni. În afară de asta, erau unii la Centrală, sau chiar la Minister și mai ales la Bancă, care nu știau că muncitorii de pe santierul unei hidrocentrale aveau o calificare specială. Cei care la început construiau drumuri, mai târziu treceau la baraj, la tunelurile de aducțiune, la centrala subterană. Birocrații până și știi că muncitorii de pe santierul Rîul Mare au construit Biceazul, Argeșul, Someșul Cald.

Cu toate protestele, scrisorile și verbele, Borza a început construirea căminului de copii odată cu colonile. În marea parte din an s-au născut în căminul de copii peste patru sute de copii. În zadar au trimis cei de la Centrală și de la Banca de Investiții circulare și instrucțiuni amenințătoare. Borza a comandat de la „Faianța” din Sighisoara lavabouri subdimensionate și a dispus ca atelele de timpierie să se înșiră în sălile de cofraje, să execute mobilier ca pentru pitici.

Instrucțiuni și dispoziții cu amănuntele construirii căminului de copii au sosit și după inaugurarea lui. Nimeni dintre cei neinițiați nu știa de unde au zăcut covorașele, perdelele, așternuturile, mesele, căminul. De prevenția lor nici Borza n-a suflat nici un cuvânt și, cînd venea vorba despre aceste lucruri, schimba subiectul discuției. Tot din inițiativa lui s-au angajat cadre didactice competente și s-au introdus cursuri de limbă engleză.

— Trecea o zi fără ca Borza să nu inspecteze căminul; îl visase la Biceaz, la Argeș, la Someșul Cald. Copiii îl cunoșteau, i se adresa ca un prieten mai mare, îi săreau de gât și voiau să împartă biscuiții cu el.

Borza intră în cămin pe usa din dos, pe la bucatăria și traversa coridorul dușurilor. Se auzi strigat:

— Nene Mihail... Nene Mihail...

Borza reperă direcția de unde se auzea vocea pitigăiată și intră într-un spălator.

Îl descoperi pe fiul lui Mareș (la electrocentrală), călare pe un tucal. Cu câteva zile în urmă împlinise trei ani, fusese sărbătorit în sala de mese a căminului și măica-să, să-l facă frumos, îl tunsese cu foarfeacă. Nefind de profesie, Mitică se prezentă la serbare cu părul în trepte. Cu urechile căpășoase arăta ca dracu.

— Ce-i cu tine, Mitică? Ce s-a întâmplat?

De obicei, cu Mitică avea discuții foarte importante, grave. Copilul era sensibil, avea ochi vioi cu ape adânci, ca oamenii maturi, și-punea întrebări serioase:

— Când se termină santierul, nene Mihail?

— Peste vreo două-trei ani.

— Și peste cîți ani îți vei avea un cămin?

— Vreo opt.

Rămase pe gânduri.

— Așa-i că la opt ani copilul nu mai plîng?

— Nu mai plîng, Mitică.

— Atunci e bine?

— De ce e bine?

— Pentru că n-ai vrea să plîng cînd ne despartim.

Acum, călare pe tucal, Mitică părea foarte concentrat. Borza mai repetă o dată întrebarea:

— Vreau să vă anunț că nu pot participa la repetiție. Sînt ocupat.

Borza nu zîmbi, ca Mitică să aibă convingerea că discută de la egal la egal.

— Bine, Mitică. Poate totuși îți termină treaba și vii și tu.

Borza nu zîmbi decât cînd ajunse din nou pe coridor. Era cînd generația asta crescută la lumina televizorului. Era mult mai precoce, informată, mai sigură pe ea. Uneori, discutind cu copiii de la cămin, rămăseseră stupefați de cunoștințele lor. Foloseau termeni pe care el nu-i auzise decât la facultate. Odată un băiețandru de vreo opt ani îl întrebă dacă știe ce e spațiul și timpul sint materii.

— De unde știi tu cuvintele astea? se miră Borza.

— Le-am auzit la televizor.

— Și știi ce înseamnă?

— Știu.

— Ia spune-mi, ce e spațiul?

Copilul rămase pe gânduri, căuta cuvintele să se exprime.

— Spatiul e tot: și aala de mese și goulu până la stele și norii și tot ce e dincolo de nori.

— Bravo, și ce e timpul?

— Ceasul.

— Ceasul e doar un instrument care măsoară timpul. Ce e timpul pe care îl măsoară ceasul?

Priveire de seară

Francisc Munteanu

— Asta nu știu.

Uneori și un intelectual ar fi în încercătură dacă i s-ar pune această întrebare. Cei mai sprinteni la minte ar putea da chiar formule: succesiunea de interval între două evenimente.

— Bineînțeles că da! Cererile în căsătorie se fac după ora zece seara, dar tu la ora aceea dormi. Sînt convins că trași și jaluziele și închizi usa.

Stela își mușcă încudată buzele. În clipa aceea părea și mai frumoasă: ochii ei mari, verzi, prinseră o strălucire ciudată, pupilele i se măriră, aducea cu un portret de Iomiza.

— Ați spus dumneavoastră că mi-ai găsit un băiat. Cine e? Sper că nu v-ați gândit la vofelul dumneavoastră.

— Desigur, Mitică. Dar de ce vrei să lucrezi tot la Electromontaj?

— Aș vrea s-o bucur pe mama.

— Lui măică-ta nu-i place locul de muncă pe patru ține.

— Mi-am dat seama.

Borza tresări. Te pomenesti că Deșu, în căutarea de femei, a dat tiroașele și pe la cămin! Soferul, uns cu toate alifile, era în stare să răsucescă gîlul unei fete ca Stela. Să profita de ea.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Întrebarea îl puse în încercătură pe Borza. Își încreți fruntea.

— Încă nu-l cunosc, mărturisii el. Soagește pe cineva dintr-o altă epocă. Se așază la pian și începu să cînte o melodie sălțărească, auzită de zece ori la televizor, la emisiunile pentru copii. Dintre culise apărură în pas de dans copii; purtînd în mîni fel de fel de scule, executate în imitațiile de imitație, părea un personaj dintr-o altă epocă.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.

— Sper că l-ai dat afară.

— L-am invitat să plece. Cine e băiatul pe care mi l-ai găsit?

— Mi-ai spus de o solistă.

— Da. Ea închide programul. Vreți s-o auziți?

— Dacă e atît de grozavă precum mi-ai spus, da.

Stela bătu din nou din palme pînă se goli scena.

— Urmează Sofia!

Pe scenă apărură Sofia, durdulie ca o minge, împăcătă într-o rochiță mîie, cînd se aplica i se vedea chiloțelii cu buline. Acompaniată de profesora de muzică, aută un cîntec din repertoriul lui Dan Spătaru.

— „Mi-a plăcut surusul tău.

— Din prima zi cînti te-am văzut...”

În gura ei textul cântă o altă valoare comică. Borza îi făcu semn să se apropie.

Bucuroasă că nu trebuia să cînte, Sofia se dadu jos de pe estradă și cu pași nesiguri se apropie de Borza.

— Am cîntat lals?

— Nu, dragă mea, n-ai cîntat fals, o liniști Borza și o sălta pe genunchi. Spune-mi, Sofia, ție țî-ar place ca, în timp ce cîntă Corina Chiriac, să-i cîrgă muții?

— Înainte de a pleca, Stela îi mărturisii lui Borza și motivul pentru care a insistat să vină la repetiție.

— Bărbuțim că nu m-ai chemat să mă delectez cu programul copiilor.

— E vorba de șase costume naționale și de zece pantalonși pentru corul băieților.

— Spune-mi suma, nu numărul costumelor.

— Pînă un costum național confecționat la cooperativa din Hațeg...

— Eu nu știu să înmulțesc. Cînd ai să știi suma totală, vii să mă cauți.

— O știu.

— Trei mii două sute cincizeci.

— Fă un referat, să-l iscălească și directorul școlii și te duci la comitetul sindical. Ei or să se împotrivească, dar tu nu te speria. Lămuirește-i. Numai dacă te refuză spui că ai vorbit cu mine și am fost de acord.

— Dacă înseamnă să oțbiți banii prin puterea ta de convingere.

— Șesea care ducea spre clădirea direcției era totdeauna aglomerată cu marelui bulevard ale Capitaliei. Cu mînoacele, buldozerele, basculantele, de parcă ar fi participat la un rally, se depășeau între ele, neexistînd decît o singură regulă de circulație: depășirea prin stînga. Restricțiile de viteză, de claxonare erau ignorate, la fel ca și semnalizările. Preocuparea șoferilor era în trecerea cu timpul. Salariul depindea de numărul curselor, de cantitatea de material transportat. În afară de retribuția în acord, muncitorii de pe santier mai primeau și o bonificație, denumită foarte plastic: de salbătar. Izolați, departe, de orice centru urban, muncitorii nu aveau unde să-și cheilăscăză barilele decît în cele câteva magazine controlate de comitetul sindical. În principiu, pe santier, puteai cumpăra orice, de cratițe la frigider, de la cerșafuri la paltoane de iarnă. Toate erau însă la fel. Toți cei zece mii de muncitori foloseau cratițe verzii, toți își vopsisăză lenăria locurilor cu vopsea galbenă. Hrana le era asigurată de cantinele colonilor, dar erau și mășările aprovizionate de abatorul din Hațeg muncitorii vedeau la căminul cultural aceleași filme și consumau aceleași prîjitură pregătite de Giță Frisică la cofetăria afilată cușinei.

Fără îndoială, Giță Frisică îl depășea în popularitate pe Moculescu sau pe Cămătaru: cei de pe santier îl salutau cu respect, scoțîndu-și șepelile în fața lui. Numai Borza se putea compara cu el. Pe el îl salutau din mers pînă și șoferii cu două clasoane scurte. Abia Borza ridica brațul drept spre cer, ca cei din mașini să vadă în vizor că recepționează salutul.

În fiecare zi Borza își încheia activitatea cu vizitarea cotei 720. Aici, amenajate special un raic podet, împrejmuit cu o balustradă de lemn. De acolo se putea cuprinde o mare parte a santierului, dar mai ales barajul de la piciorul muntelui. Desigur, numai un ochi experimentat putea pre-

— Mi-am dat seama.

Borza tresări. Te pomenesti că Deșu, în căutarea de femei, a dat tiroașele și pe la cămin! Soferul, uns cu toate alifile, era în stare să răsucescă gîlul unei fete ca Stela. Să profita de ea.

— A încercat să-ți facă curte.

Stelei îi pără rău ca adusesse vorba de el.

— Nu. A trecut o dată pe la cămin și a vrut să discutăm filozofie. M-a întrebat dacă știu ce-i fericierea.